

recensie fotografie

Kijken en bekeken worden

Twee boeken laten zien dat fotografie niet louter om bij- en vasthouden gaat, maar ook een oefening in loslaten kan zijn.

© Seichi Furuya

Toen haar fotoreeks vorig jaar door *The New Yorker* werd uitgelicht, smolten het internet en sociale media. Verrassend was dat niet; dankzij hun eenvoud raakten de beelden van Deanna Dikeman de lezer recht in het hart. Maar liefst 27 jaar lang had de Amerikaanse haar ouders gefotografeerd vanuit haar wagen, zij beiden staand op de brede oprit van hun woonst in Sioux City, Iowa, arm in de lucht, terwijl ze hun dochter en later ook hun kleinzoon uitwuiden. Geen mens die zichzelf of zijn of haar ouders in dat ritueel niet terugzag. Zo simpel en tegelijk zo geniaal kan fotografie zijn.

Maar er was meer aan de hand, natuurlijk. Naast de herkenning, zit de grote kracht van de reeks vooral in de accumulatie van de beelden, waarin het verstrijken van de tijd zich langzaam maar nadrukkelijk manifesteert. En hoe meer foto's er bijkomen, hoe

meer het naast een terugblik ook een onverhoeds vooruitkijken wordt, meer bepaald naar het moment waarop iets in het vertrouwde beeld plotseling ontbreekt, of waarop de reeks ineens stopt. Zie wat dat betreft ook de monumentale reeks *The Brown Sisters* van Nicholas Nixon, waarin hij al 46 jaar lang jaarlijks een formeel portret maakt van zijn vrouw Bebe en haar drie zussen. Hoe lang nog?

SCHIZOFRENIE

Complexer, maar daarom niet minder hartroerend, is het werk van de Japanner Seichi Furuya, dat voor het grootste deel om de herinnering aan zijn overleden vrouw Christine Gössler draait. Furuya ontmoette Gössler in 1978 in het Oostenrijkse Graz. Enkele maanden later trouwden ze in Izu, Furuya's geboortestad. In 1981 kregen ze een zoon, in '82 verhuisden ze naar Wenen zodat Gössler

drama kon studeren. Datzelfde jaar begon ze symptomen van schizofrenie te vertonen. Aan en af werd ze opgenomen in het ziekenhuis. Uiteindelijk belandden ze via Dresden in Oost-Berlijn, waar Furuya een job als vertaler nam. Op 7 oktober 1985 wierp Gössler zichzelf uit het raam van de negende verdieping van het appartementsgebouw waar ze woonden.

Sindsdien werkte Furuya onvermoeibaar aan tentoonstellingen en boeken – die niet zelden de titel *Mémoires* kregen – met centraal daarin Gössler. Soms enkel gefocust op haar of hun gezin, soms gelinkt aan de historische context van hun leven in Oost-Berlijn. Het voelt als een voortdurende poging om orde te scheppen in een gigantisch archief, als een telkens weer proberen betekenis te geven aan de gebeurtenissen in hun leven; aan de kleine, intieme momenten, maar ook aan dat ene afschuwelijke moment.

© Christine Gössler

In 2018, terwijl hij op zijn zolder opnieuw door haar bewaarde spullen ging, bedacht Furuya dat zijn vrouw vaak foto's van hem had gemaakt wanneer hij haar portretteerde, als een soort reactie. Een van de eerste keren dat ze dat deed, was toen hij een van zijn bekendste portretten maakte, in 1978 aan het strand van Izu – zij glimlacht warm en draagt een Leica rond haar nek. Ze bleef het doen tot de dag voor haar dood. Op één na, bevat de reeks die nu werd samenbracht in het boek *Face to face* 75 paar tegengestelde portretten; 75 paar gespiegelde beelden, als het ware, waarin ze allebei met verhoogde aandacht – fotografische aandacht – naar elkaar kijken en elkaar zien.

Hier is een beeld van hun verhouding, weergegeven in foto's, in haar puurste vorm. Om de eenvoudige reden dat hij, de fotograaf, door haar ineens wordt teruggezien, en als dusdanig ook expliciet binnen die verhouding geplaatst wordt, in plaats van erbuiten. Op eenzelfde niveau, bovendien. Het resultaat is grappig, ontroerend, hard, eerlijk, ontzettend mooi.

SPIEGELBEELD

Iets gelijkaardigs valt op in *Leaving and waving*, het boek van Dikeman. Bijna alle foto's zijn gemaakt vanuit de wagen, iets wat vormelijk deel uitmaakt van de reeks, maar ook van het ritueel. Maar al in de eerste foto zien we in de zijspiegel de reflectie van Dikeman zelf terwijl ze de foto maakt. Ze doet het nu en dan. Ze plaatst er niet alleen zichzelf mee in het beeld, maar ook de handeling van het fotograferen en al waar dat voor staat. Ook in de zijspiegel zelf, die dient om achter ons te kijken terwijl we vooruitgaan, zit een symboliek van het fotograferen vervat.

Wat betekenen die spiegelbeelden nu precies? In beide gevallen lijken ze bovenal de wederzijdse verhouding van de fotograaf tot zijn onderwerp te benadrukken; in, maar ook voorbij de fotografie. Is het pas door onszelf mee in het verhaal te plaatsen, waardoor we onszelf er ook daadwerkelijk in zien, dat we in staat zijn om los te laten? Is die confrontatie met onszelf ten opzichte van de ander nodig om afscheid te kunnen nemen?

'Dit moet de laatste van de *Mémoires* zijn', schrijft Furuya.

Stafan Vanthuyne

DEANNA DIKEMAN
Leaving and waving
Chose Commune.
112 blz., 53 €

SEIICHI FURUYA & CHRISTINE GÖSSLER
Face to face
Chose Commune.
168 blz., 60 €

© Deanna Dikeman